

AD LECTOREM

Si non tam Aonias saplant hæc carmina musas
 Quam quæ Mæonides Virgiliusque sonet,
 At non hic orci nugas, non pocula Circes,
 Cyclopa, Harpyas, monstra nec ulla legis.
 Græcula veridicus non curat somnia Phœbus,
 Nec faciem fuco musa pudica linit.
 Vatem, lector, habes, politia Platonica qualem,
 Imo Christicolum lex pia non abigat.
 Qui certa que fide, nec musæ expertibus omnis

A Versibus, ætatis retulit acta suæ,
 Res propriis visas oculis, terra inque paterna
 Armis, consiliis et pietate pares.
 Fortia Normannæ cognosces pectora gentis
 Quæ Gallo Italiam venit ab Oceano,
 Non profuga aut superata domi, sed laudis amatrix
 Bellicæ, et innumero sedis egens populo.
 Ergo legi, si non tanquam optimus iste poeta,
 Optimus at certe debet ut historicus.

GODEFRIDI GUILLELMI LEIBNITH

PRÆFATIO

In sua Introductione ad Collectionem scriptorum Historiæ Brunsvicensis inseruentium, numero XXXIX.

Azo potens marchio, origine Estensis, ex Cuniza veterum Guelforum hærede, pater Guelfi ducis Bavarie, qui stirpem in Germania propagavit, in Brunsvicensibus principibus adhuc superstitem ex altera conjuge filios habuit Hugonem et Fulconem. Hugo filiam duxit Roberti Guiscardi, Normannorum principis, qui Apuliam, Calabriam et Siciliam tenebat, magnis rebus gestis clarus, regni utriusque Siciliæ fundator, cujus titulum filius Rogerius gessit. Nam Siciliæ citra Pharum (seu cismarinæ) nomine tunc veniebat, quod nunc regnum Neapolitanum dicimus; Siciliam vero insulam Trinacriæ regnum appellabant. Id porro matrimonium, non minus quam liberorum Azonis et conjugum seriem, Atestini historici ignorarunt. Quoniam autem Guilielmus poeta contemporaneus nuptias Hugonis describit, hunc, alioqui paucis visum, nostri scriptoribus addere libuit. Gasp. Barthius, vir maximæ lectionis, et scriptorum latinorum ruspator insignis, (in notis ad Guil. Britonem. p. 774) ita de hoc auctore loquitur: *Exstat poema Guilielmi Appuli olim editum, laudatum multis doctorum, sed in cognitionem meam non venit, non sine fastidio sinistrae fortunæ.* Exemplo, quod ab ornatissimo Felleri, doctissimi Lipsiensis professoris filio, nunc serenissimi ducis Vinariensis secretario mecum communicatum fuit, hæc inscripserat insignis vir Nicolaus Heinsius: *Hic liber est rarissimus et alias non editus, quo me donavit Emericus Bigotius V. Cl.:* Certe oportet fuisse Quercetani diligentiam, qui, scriptores Normannicarum rerum justo volumine edens, folii, quod vocant, forma, hunc omisit; qui tamen jam prodierat hoc titulo: *Guilielmi Apuliensis rerum in Italia ac regno Neapolitano Normannicarum libri quinque, Rothomagi apud Richardum Petit et Richardum Lollemant anno 1582, quarto, pag. 52.* Editor

B se vocat Joannem Tirenæum Hautenæum, fisci in provincia Rothomagensi patronum. Librum autem se reperisse ait in religiosa Beccobelvini cœnobii domo; et inscribit Ludovico Balliolo Lonleii ac Sylleii cœnobiarchæ.

Sed operæ pretium est argumenta operis paucis complecti, ut quæ apud auctorem dispersa, et dictione obscurata sunt, facilius intelligantur.

Libro primo. Sub initium ait:

*Dicere fert animus quo gens Normannica ducta
 Venerit Italiam.*

Hortatu Rogerii, ipsiusque papæ Urbani II laborem hunc a se susceptum proficitur. Urbanus, anno 1088, sedere cepit, obiitque 1099; unde poetæ nostri ætatem æstimes. Narra Normannos quosdam, cum ex voto S. Michaelis in Gargano monte adem ingressi essent, illic Melum insignem virum, a Græcis Baro pulsum reperisse. Hunc suasisse ipsis ut in Græcos impetum facerent, armaque suppeditasse. Vincitur Turnicius Græcorum Catapan; sed, anno sequente, successor ejus Basilius apud Aufidum flumen vicissim Melum vincit. Is sese ad Henricum Augustum confert, et auxilia obtinet, sed dum parantur, obit. Normanni destituti in Campaniam redeunt, nunc his, nunc illis Longobardorum principibus manus et arma locant. Tandem in urbe Aversa consistit, Ranulphum inter ipsos clarum sibi ducem præficiunt, qui Jordanem genuit, et hic Richardum. Ab Ardoino quodam Longobardo in Græcos iterum incitantur, qui a Dochio Græcorum duce injuria affectus fuerat. Tum bis sex de omni numero suo nobiliores eligunt, et quingentorum equitum, septingentorum peditum numero instructi, Amalphim capiunt. Inde præda onusti, primorum suorum jussa spernunt, Adenulpho Beneventano principi militant; filium Basilii, qui olim

Melum pepalera, in prælio capiunt; Barum, Mono- A
polim, Juvenacum, urbes a Græcis desciscentes, sibi
fœdere adiungunt. Tum ab Adenulo ad Guaimarium
Salerni principem transeunt qui in Aversa erant
Normanni; reliqui Argyroum Meli filium ducem
creant, qui cum Maniaco Græcorum duce certabat.
Interea Constantinus nonomachus ad imperium
Græcorum pervenit. Is Argyroum cum suis in ad-
versantem Maniacum stimulat. Auxilio venire et
Aversani, et inter hos Ranulphi in regenda Aversa
successor Rudolphus, filiusque Tancredi Guilielmus
Ferrobrachius, cui frater fuit Guiscardus, postea
dux. In eo bello cecidit Maniacus.

Libro Secundo. Argyrous Barum tenens, etiam
Hydruntum occupat; inde Normannos dimittit, et in
Baro urbe a Guaimario obsidetur, ac postremo B
Constantinopolim redit, Normanni Guaimario Sa-
lernitano iterum operam locarant; inde pars Nor-
mannorum comiti Petro, pars Drogoni adherent,
filiis ejusdem Tancredi. Petrus his consanguineus,
*Condidit hic Andrum, fabricavit et inde Coretum,
Buzilias, Barolum maris ædificavit in oris.*

Munisse puto, hoc noster ædificare appellat. —
Tandem Petrus ab Unfredo et Drogone in prælio
capitur, Constantinopoli cum pecunia redit Argy-
rous, sollicitat Normannos ut Græcis in Turcas
militent, quos auctor, more Græcorum auctorum,
Persas vocat. Sed cum Apulia excedere nollent,
opprimere eos tentat, excito etiam Leone IX papa.
Drogo tunc obierat et Guaimarius; Normanni re-
ctore carebant. Drogoni tamen fratri superstes erat C
Richardus Normannus; sed præ cæteris virtute
eminebat Robertus Guiscardus, Guilielmi, Drogonis
et Unfredi frater. Prælio cum Leone papa com-
misso, Longobardi Germanos deserunt; Suevi ma-
gna virtute resistunt, sed tandem cædunt; papa
Benevento a civibus exclusus capitur. Normanni
tota Apulia potiuntur, Unfredus Roberto fratri Ca-
labriam concecit, sed mox defunctus eidem et Apu-
liam obtinendæ occasionem præbet. Nicolaus II papa,
synodo apud Amalphanos habita, Robertum ducem
creat, et oblatas Romanæ Ecclesiæ, quas ille oc-
cuparat terras, feudi jure reddit. Itaque poeta de
Roberto :

Unde sibi Calaber concessus et Appulus omnis

Est locus, et Latio patriæ dominatio gentis.

Sed Apuliam et Calabriam inde ab Ottonibus sibi
imperatores Occidentis vindicabant, et quod Otto II
cœperat, prosecutus erat Henricus II, captisque
Benevento, Troja, Neapoli, Capua, Salerno, et aliis
locis, etiam Normannis, quod fortiter militassent,
agros dederat. Itaque Henricus IV et alii imperato-
res vel a papa, vel a Normannis, imperio aliquid
detrahi posse negabant, quæ omnia noster dissimu-
lavit. Robertus interim priore conjuge consanguini-
tatis titulo repudiata (ex qua Boamundum susce-
perat) Sichelgatam, Guaimarii Solernitani principis
filiam, Gisulfi successoris sororem, ducit, ex qua

tres filios, quinque puellas genuit. Inde fratris Un-
fredi filium Abælardum et alios rebelles vincit.

Libro tertio, narratur quomodo Barum, Græcis
navali prælio victis, tertio demum anno extorsit
Robertus. Bellum deinde per Rogerium fratrem in
Sarracenos Siciliæ parat; mox ipse Panormum
obtinuit. Inde Petri comitis filium Petrum Trano
exiit, Gisulfum conjugis fratrem capit; ita Salerno
et Amalphi potitur. Hæc urbs tunc mercatorum
concursu florebat; et crebris navigationibus exte-
riorum adibatur.

Hic Arabes, Indi, Siculi, noscuntur et Afri.

Hic pyxidem nauticam repertam aiunt, de quo tamen
nihil noster. Inde rebus ordinatis Trojam redit.

*Dunque moraretur Trojancæ mœnibus urbis,
Nobilis advenit Lambardus marchio quidam,
Nobilibus patriæ multis comitantibus illum.
Azo vocatus erat, secum deduxit Illygonem
Illustrem natum, ducis huic ut filia detur,*

Hæc re fusius exposita, narratur deinde quomodo
dux cognatos aliosque æmulos in ordinem redege-
rit, parte ditionum adempta, parte reddita.

Libro quarto, refertur Michaellem, qui Parapina-
ceus dicebatur, Constantini Ducæ filium, imperio
dejectum.

. *Socio sibi fratre repulso,
Monachus efficitur; Roberti filia mæret
Deponi socium, miser exsulat ille coactus.*

Nempe Michael imperator filio Constantino despon-
derat filiam Roberti Helenam, ut ejus auxilio Turcis
resisteret; ut habet Curopalates. Poeta autem nos-
ter mox de aliis quos Robertus generos habuit.
Inter quos

*Partibus Hespericæ (Ibericæ) quem Barcelona tre-
[mebat,
Venerat insignis comes hanc Raymundus ad urbem,
Ut nuptura ducis detur sibi filia poscens.
Huic major natu nuptum datur; altera nupsit
Egregio comiti, Francorum stemmate claro.
Ebalus hic dictus, succumbere nescius hosti.*

Hunc Ebalum comitem de Rocco fuisse comperi,
cujus tanta tunc fama erat, ut a pontifice dux expedi-
tionis in Sarracenos Hispaniæ crearetur. Tantis
ergo affinitatibus Hugo Estensis Azonis filius, Guelfi
frater, innexus fuit. Paulo post Robertus cum Gre-
gorio VII conciliatus Romam venit, fidem huic
jurejurando sancit. Credebatur id secretis cum
consiliis agisse cum papa, ut ademptam Henrico
Romani imperii coronam acciperet. Interim Ro-
bertus transfretat in Græciam, ut generi filiaque in-
juriam vindicet. Sed intellecto Gregorii periculo,
quem Henricus, et Guibertus oppositus papa urge-
bant, in Italiam redit; florentissimo exercitu sex
equitum, triginta peditum millibus Romam ductis,
Gregorium in Adriani mole obsessum liberat, atque
ita eodem anno Orientis pariter Occidentisque im-
peratorem vincit.

Libro quinto (qui ultimus) postrema Roberti non

redituri expeditio in Græciam describitur. Comi- A gorius Salerni in exsilio moritur. Re- luces nau-
fractus Rogerio filio, centum navibus, mare Hadria- gium patiuntur; Robertus Venusina in urbe apud
uum trajicit; in expeditione obit. Interim, et Gre- fratres tumulatur.

GUILLELMI APULI

HISTORICUM POEMA

DE REBUS NORMANNORUM

IN SICILIA, APULIA ET CALABRIA GESTIS.

Usque ad mortem Roberti Guiscardi ducis, scriptum ad filium Rogerium.

LIBER PRIMUS.

Gesta ducum veterum veteres cecinere poetæ;
Aggrediar vates novus edere gesta novorum:
Dicere fert animus quo gens Normannica ductu
Venerit Italiam, fuerit quæ causa morandi,
Quosve secuta duces Latii sit adepta triumphum.
Parce tuo vati pro viribus alta canenti,
Clara, Rogere, ducis Roberti dignaque proles,
Imperio cuius parere parata voluntas
Me facit audacem, quia vires, quas labor artis
Ingeniumque negat, devotio pura ministrat,
Et patris Urbani (1) reverenda petitio segnem
Esse vetat, quia plus timeo peccare negando,
Tanti pontificis quam iussa benigna sequendo.
Postquam complacuit Regi mutare potenti
Tempora cum regnis, ut Græcis Appula tellus
Jam possessa diu non amplius incoletetur,
Gens Normannorum feritate insignis equestri
Intrat, et expulsis Latio dominatur Achivis.
Hos quando ventus, quem lingua soli genialis
North vocat, advexit boreas regionis ad oras,
A qua digressi fines petiere Latinos;
Et man est apud hos homo quod perhibetur apud nos,
Normanni dicuntur, id est homines boreales.
Horum nonnulli Gargani (2) culmina montis
Conscendere (3), tibi, Michael archangele, voti

D Debita solventes. Ibi quemdam conspicientes
More virum Græco vestitum, nomine Melum (4):
Exsulis ignotam vestem capitique ligato
Insolitos mythræ mirantur adesse rotatus, [runt.]
Hunc dum conspiciunt; quis, et unde sit ipse requi-
Se Longobardum natu civemque fuisse
Ingenium Bari, patriis, respondit, at esse
Finitis extorrem Græca feritate coactum (5).
Exsilio cuius dum Galli compaterentur :
C Quam facile reditum, si vos velletis, haberem.
« Nos aliquot vestra de gente iurantibus, inquit!
Testabatur enim cito Græcos esse fugandos
Auxiliis horum, facili comitante labore.
Illi donandum patriæ munimine gentis
Hunc celeri spondent, ubi forte redire licebit.
Ad fines igitur postquam rediere paternos
Cœperunt animos mox sollicitare suorum
Italiam secum peterent; narratur et illis
Appula fertilitas, ignaviaque insita genti (6)
Sola, quibus peragi possit via, ferre monentur;
Ductor ibi prudens promittitur inveniendus
Quo duce de Græcis facilis victoria fiat.
Arrectis igitur multorum mentibus, ire
Pars parat, exiguæ vel opes aderant quia nullæ;
D Pars, quia de magnis majora subire volebant;

(1) Urbanus II papa vixit (juxta Joannem Tirmæum) electus (juxta Leibnitium) anno salutis 1088. Iisdemque temporibus regnabat Rogerius Roberti Guiscardi Apuliæ ducis filius.

(2) Garganus mons in Apulia ad mare Adriaticum. LEIBNITIUS.

(3) Volaterranus lib. III Geog. scribit Robertum Guisc. expulisse Sicilia Sarracenos, qui anno sal.

914 Apuliam, Calabriam, Neapolim, et Garganum montem occupaverant. LEIB.

(4) Meles legitur apud Th. Fazell. posterioris Decad. lib. VI, cap. 1. LEIB.

(5) Anno salutis 1018; ita TIRMÆUS. — Circa 1011, motus in Calabria et Apulia excitat. LEIB.

(6) Scribatur in margine Græcis; quæ lectio forte verior est. TIRMÆUS.